53 ปี กรมวิชาการเกษตร

จดหมายข่าว

ผลิใบ

ก้าวใหม่การวิจัยและพัฒนาการเกษตร

2 **ขอคุยด้วยคน**
- รู้ทันโรคผลเน่า ทุเรียนไทยคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก

6 **ฉีกซอง**
- เป้าหมาย 1.5°C สู่ความแปรปรวน

12 **รายงาน**
- GI กระท้อน เครื่องหมายการันตีแหล่งผลิต ตอนที่ 2

16 **จากโต๊ะบอกอ**
- เกษตรฯ ผนึก แพทย์ ดันสมุนไพรไทยผงาดตลาดโลก ตอบโจทย์เทรนด์สุขภาพ

DOA TOGETHER
Hearing for Changing, Acting for Moving forward

สแกนเพื่ออ่านออนไลน์

ปีที่ 28 ฉบับที่ 10 ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2569 ISSN 1513-0010

ขอคุยด้วยคน

บุญญวดี จิระวุฒิ

รู้ทันโรคผลเน่าทุเรียนไทย คุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก

ทุเรียน (*Durio zibethinus* Murr.) เป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ไทยเป็นประเทศผู้ผลิต และผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก ซึ่งตลาดหลักสำคัญของไทย คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยส่งออกทุเรียนผลสดมากกว่าร้อยละ 90 ของการส่งออกทั้งหมด จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ในปี 2567 ปริมาณการส่งออกทุเรียนสด 859,200 ตัน มูลค่า 134,858 ล้านบาท และปี 2568 มีปริมาณ 979,046 ตัน มูลค่า 125,738 ล้านบาท พื้นที่ปลูกทุเรียนที่สำคัญอยู่ในแถบภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด และปราจีนบุรี และบางจังหวัดทางภาคใต้ เช่น ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พันธุ์ทุเรียนที่เกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุด คือ พันธุ์หมอนทอง เนื่องจากสามารถขายในรูปของผลสด และส่งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อทำทุเรียนแปรรูป และผลิตภัณฑ์จากทุเรียนส่งออกไปตลาดต่างประเทศ

การส่งออกทุเรียนไปตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การขนส่งรวมถึงการวางจำหน่ายที่ตลาดปลายทางใช้ระยะเวลานาน ทำให้พบปัญหาโรคผลเน่าของทุเรียนซึ่งมีสาเหตุจากการเข้าทำลายของเชื้อรา เชื้อราสาเหตุโรค ได้แก่ เชื้อรา *Lasiodiplodia theobromae, Phomopsis* sp. และ *Colletotrichum gloeosporioides* เชื้อราทั้ง 3 ชนิดนี้พบได้ทั้งภาคตะวันออก และภาคใต้ของประเทศไทย โดยเชื้อรา *L. theobromae* จะเป็นเชื้อราที่ก่อโรคผลเน่าในระยะหลังการเก็บเกี่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ เชื้อรา *Phomopsis* sp. และ *C. gloeosporioides* ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบโรคผลเน่าเกิดจากเชื้อรา *Phytophthora palmivora* ลักษณะอาการของโรคมีความคล้ายคลึงกัน จึงทำให้เกิดการเข้าใจผิด โรคผลเน่าที่เกิดจากเชื้อรา *P. palmivora* จะพบในช่วงผลอายุก่อนเก็บเกี่ยวประมาณ 1 เดือน จนกระทั่งเก็บเกี่ยว และระหว่างการบ่มให้สุก ก่อนปี 2539 เกษตรกรมีความเชื่อว่า โรคผลเน่าเกิดจากเชื้อรา *P. palmivora* เพียงชนิดเดียว

โรคผลเน่าเกิดจากการเข้าทำลายของเชื้อราหลายชนิด อาการที่ปรากฏแตกต่างกันตามชนิดของเชื้อรา จะสังเกตเห็นเมื่อผลทุเรียนใกล้สุก หรือสุกแล้ว โดยอาการของโรคผลเน่าที่เกิดจากเชื้อรา *L. theobromae* แผลมีสีน้ำตาล นอกจากนี้บริเวณก้นผลทุเรียนที่แตก แผลจะขยายวงกว้างอย่างรวดเร็ว บริเวณแผลพบเส้นใยสีเขียวขี้ม้าอมเทา เจริญปกคลุม เชื้อราเจริญเข้าไปในผลจะทำให้เนื้อทุเรียน และพูมีสีชมพู ส่งกลิ่นเหม็นเปรี้ยว

เชื้อรา *Lasiodiplodia theobromae*

อาการโรคผลเน่าที่เกิดจากเชื้อรา *P. palmivora* อาการเริ่มแรกเป็นจุดแผลเล็ก ๆ สีน้ำตาลปนเทา ฉ่ำน้ำ บริเวณปลายผล ด้านข้าง แผลขยายตัวออกเป็นวงกลม หรือค่อนข้างรี เมื่อทุเรียนใกล้แก่จะทำให้รอยแบ่งของพูทุเรียนแยกออกจากกันได้ง่าย ในสภาพความชื้นสูงอาจพบเส้นใยสีขาวที่บริเวณแผล อาการเน่าลามไปถึงเปลือกด้านใน ทำให้เนื้อเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาล

เชื้อรา *Phythophthora palmivora*

อาการโรคผลเน่าที่เกิดจากเชื้อรา *Phomopsis* sp. แผลมีสีน้ำตาลดำ มีลักษณะนิ่ม แผลขยายลามอย่างช้า ๆ ค่อนข้างกลม อาการเน่าลามไปถึงเปลือกด้านใน เป็นสีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้ม แต่ไม่ฉ่ำน้ำ เนื้อเยื่อเปลือกด้านในจะเหนียว

เชื้อรา *Phomopsis sp.*

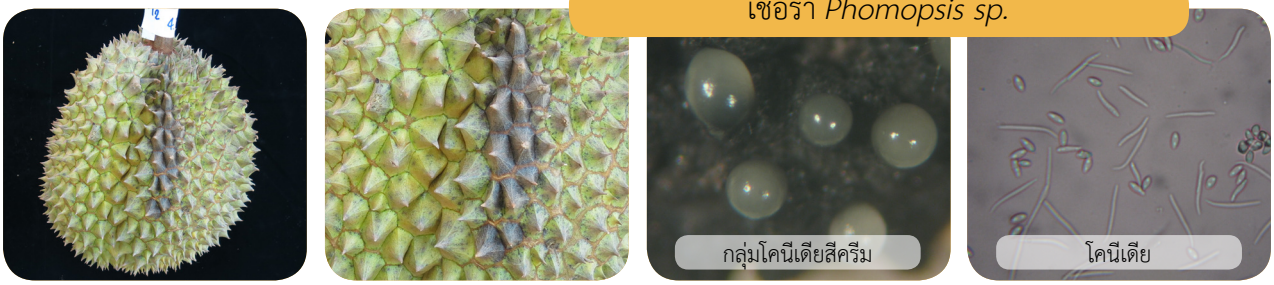

อาการโรคผลเน่าที่เกิดจากเชื้อรา *C. gloeosporioides* แผลมีลักษณะเป็นจุดสีน้ำตาลขนาดเล็ก ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างร่องหนามและปรากฏอยู่ทั่วไปบริเวณผิวเปลือก บริเวณแผลนิ่ม ต่อมาแผลขยายใหญ่ขึ้น และอาจรวมกันทำให้เป็นแผลใหญ่ขึ้น

เชื้อรา *Colletotrichum gloeosporioides*

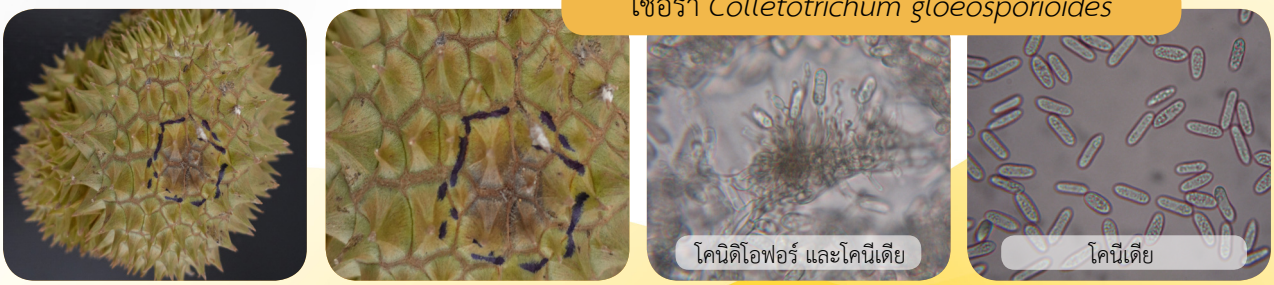

การควบคุมโรคผลเน่าของทุเรียน เกษตรกร และผู้ประกอบการรวบรวมและส่งออกทุเรียนนิยมใช้สารเคมี เนื่องจากสามารถปฏิบัติได้สะดวกให้ผลที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูงในการควบคุมโรคผลเน่า ผู้ประกอบการมีการใช้สารเคมีหลายชนิดนำมาผสมกัน และอัตราความเข้มข้นที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ใช้อัตราความเข้มข้นที่สูง ทำให้ผลทุเรียนที่ส่งออกไม่ผ่านมาตรฐานการนำเข้าของประเทศปลายทาง จากข้อมูลการตรวจสารเคมีตกค้างในทุเรียน/ทุเรียนแช่แข็ง ระหว่างปี 2561 ถึง 2565 พบว่ามีการแจ้งเตือน 29 ครั้ง ได้แก่ 1) สหภาพยุโรป 2 ครั้ง พบ Metalaxyl และ Prochloraz 2) ญี่ปุ่น 7 ครั้ง พบ Procymidone 3) ไต้หวัน 3 ครั้ง พบ Metalaxyl และ Prochloraz 4) ออสเตรเลีย 5 ครั้ง พบ Procymidone 5) สหรัฐอเมริกา 5 ครั้ง พบ Procymidone และ 6) สาธารณรัฐเกาหลี โดยระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 17 พฤษภาคม 2565 กระทรวงความปลอดภัยอาหารและยาสาธารณรัฐเกาหลี (MFDS) มีการแจ้งเตือน กรณีตรวจพบทุเรียนจากประเทศไทยมีสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐานที่ MFDS กำหนด จำนวน 7 ครั้ง พบสาร Azoxystrobin Carbendazim และ Procymidone มีปริมาณสารที่ตรวจพบ 0.016-0.54 มิลลิกรัม/กิโลกรัม เกินค่ามาตรฐานของสาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งกำหนดไว้ไม่เกิน 0.01 มิลลิกรัม/กิโลกรัม ทำให้ไม่สามารถนำเข้าไปจำหน่ายในสาธารณรัฐ-เกาหลีได้ และผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการทำลายทุเรียนล็อตที่มีการตรวจพบสารตกค้างเกินค่ามาตรฐาน ซึ่งเกิดความเสียหายอย่างมาก

ผลทุเรียนบรรจุในเข่ง

ใบที่เป็นโรค

กรมวิชาการเกษตรได้ดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาโรคผลเน่าของทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว โดยได้รับเงินสนับสนุนจากรายได้การวิจัยด้านการเกษตร กรมวิชาการเกษตร มีเป้าหมายเพื่อค้นหาชนิดและอัตราการใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมโรคผลเน่าของทุเรียน นำมาทดสอบกับผลทุเรียนในสภาพการส่งออกจริง และตรวจสอบปริมาณสารเคมีตกค้างในเนื้อทุเรียน เปลือกทุเรียน และเนื้อผสมเปลือกทุเรียน โดยผลการทดสอบพบว่า โพรคลอราซ ไพราโคลสโตรบิน และไดฟีโนโคนาโซล (อัตราการใช้สารทั้ง 3 ชนิด คือ 10 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร) มีประสิทธิภาพในการควบคุมโรคผลเน่าของทุเรียนระหว่างการขนส่ง แต่มีเพียงผลทุเรียนที่ชุบโพรคลอราซในอัตราดังกล่าว และเก็บรักษาที่อุณหภูมิ 14 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 10 วัน ที่ตรวจพบสารตกค้างในเปลือก เนื้อผสมเปลือก และเนื้อทุเรียน เท่ากับ 0.823, 0.607 และ 0.001 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ตามลำดับ ซึ่งไม่เกินค่าปริมาณสารตกค้างสูงสุด (maximum residue limit for pesticide : MRL) ของโพรคลอราซที่สาธารณรัฐประชาชนจีนกำหนดไว้ที่ 7 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ขณะที่ผลทุเรียนที่ชุบไพราโคล-สโตรบิน และไดฟีโนโคนาโซล 10 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร มีสารตกค้างในเปลือก และเนื้อผสมเปลือก เกินค่า MRL แต่อย่างไรก็ตามปริมาณสารตกค้างในเนื้อทุเรียนไม่เกินค่า MRL ซึ่งค่า MRL สารทั้งสองชนิดนี้กำหนดไว้เพียง 0.01 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม

ผลทุเรียนชุบสารเคมี

ผลการวิจัยดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นว่าสารโพรคลอราซเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการควบคุมโรคผลเน่าของทุเรียนสำหรับการส่งออก และสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีการใช้สารเคมีอย่างถูกต้องไปยังผู้ประกอบการ เกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ แนวทางการควบคุมโรคผลเน่าของทุเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ควรเริ่มตั้งแต่แปลงปลูก ระยะเก็บเกี่ยว ขนส่ง จนถึงโรงคัดบรรจุ

โรครากเน่าโคนเน่า

การป้องกันโรคผลเน่าของทุเรียนหลังการเก็บเกี่ยว

ระยะแปลงปลูก

1. หมั่นตรวจแปลงปลูกอยู่เสมอ เมื่อพบใบ หรือส่วนที่เป็นโรค ให้ตัดออก และนำไปทำลายนอกแปลงปลูก

2. เมื่อพบโรคใบจุด หรือโรคแอนแทรคโนส ฉีดพ่นสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น เบโนมิล 10 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร ให้ทั่วต้น

3. เมื่อพบโรครากเน่าโคนเน่า พ่นด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช หากพบอาการโรคบนกิ่ง หรือโคนต้น ให้ทาบริเวณแผลด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น ฟอสอีทิล-อะลูมิเนียม 30-40 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร

ระยะเก็บเกี่ยว และขนส่ง

1. หลังเก็บผลทุเรียนจากต้น ควรวางเรียงบนกระสอบ หรือผ้าพลาสติก เพื่อไม่ให้ผลทุเรียนสัมผัสกับดิน และป้องกันเชื้อราติดไปกับผลทุเรียน

2. ขนย้ายผลทุเรียนไปยังโรงคัดบรรจุด้วยความระมัดระวัง โดยใช้กระสอบรองเพื่อลดการทิ่มแทงของหนาม ทำให้เกิดบาดแผล

การปฏิบัติตามข้อที่ 1 และ 2 จะสามารถลดการเข้าทำลายของเชื้อรา *Lasiodiplodia* sp. ซึ่งเป็นเชื้อราที่ทำให้เกิดโรคผลเน่าที่รุนแรงได้

โรงคัดบรรจุ

ผลทุเรียนชุบสารป้องกันกำจัดโรคพืช โพรคลอราซ อัตรา 10 มิลลิลิตร ต่อน้ำ 20 ลิตร เป็นเวลา 1 นาที ช่วยป้องกันโรคผลเน่า ระหว่างการขนส่ง และวางจำหน่าย

https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement

เป้าหมาย 1.5°C สู่ความแปรปรวน

PARIS AGREEMENT

เมื่อกรมอุตุนิยมวิทยาประกาศให้เข้าสู่ฤดูฝน ลักษณะสภาพอากาศของประเทศไทยดูราวกับว่าเป็นเช่นที่เคยเป็นมา แต่นักวิทยาศาสตร์หลายฝ่ายต่างย้ำเตือนถึงการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์เอลนีโญในปี 2569 ต่อเนื่องไปถึงปี 2570 อีกทั้งความแปรปรวนของภูมิอากาศที่ปรากฏเป็นข่าวออกมาเป็นระยะทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นคลื่นความร้อน ภาวะความแห้งแล้งอย่างรุนแรง การเกิดไฟป่า หรือแม้แต่จำนวนครั้ง และความรุนแรงของพายุฤดูร้อนที่เพิ่มขึ้น เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ เหมือนจะส่งสัญญาณว่า โลกเราไม่มีวันเหมือนเดิม

“ฉีกซอง” ฉบับนี้ ขอนำท่านผู้ท่านไปติดตามความแปรปรวนของโลกใบนี้ ซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ผู้ที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้เช่นกัน *ตัวเลข 1.5°C* เกี่ยวข้องอย่างไร โปรดติดตาม

ความตกลงปารีส

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ปัญหาโลกร้อน และภัยพิบัติทางธรรมชาติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทวีความรุนแรง และปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก นับว่าเป็นความท้าทายของโลก ซึ่งยอมรับกันว่า มีสาเหตุสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนั้น ประชาคมโลกจึงให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวเพิ่มขึ้น และได้ร่วมกันพิจารณาหาแนวทางแก้ไขมาตั้งแต่ทศวรรษ 1990 โดยจัดตั้งกลไกหลักภายใต้กรอบสหประชาชาติขึ้น 2 กลไก คือ *กรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ* (United Nations Framework Convention on Climate Change : UNFCCC) ค.ศ. 1992 และ*พิธีสารเกียวโต* (Kyoto Protocol : KP) ค.ศ. 1997 ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคีของทั้งสองกลไกนี้ กลไกดังกล่าวก็ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐภาคีกรอบอนุสัญญาฯ จำเป็นต้องเจรจาความตกลงด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศฉบับใหม่ จนในที่สุดสามารถตกลงกันได้ระหว่างการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาฯ สมัยที่ 21 (COP21) ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2558 ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส จนเกิดเป็นความตกลงปารีส (Paris Agreement) ภายใต้ความตกลงดังกล่าวประเทศต่าง ๆ ได้ตั้งเป้าหมายร่วมกันขั้นพื้นฐานที่จะรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียส และในขณะเดียวกัน กำหนดเป้าหมายที่สูงขึ้นไว้ควบคู่กันว่า จะพยายามรักษาการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้น้อยลงไปอีกจนถึงต่ำกว่า 1.5 องศาเซลเซียส หากสามารถทำได้

ดังนั้นเป้าหมายหลักคือ การควบคุม *“การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยทั่วโลกให้ต่ำกว่า 2 องศาเซลเซียสเหนือระดับก่อนยุคอุตสาหกรรม”* และพยายาม *“จำกัดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิให้ไม่เกิน 1.5 องศาเซลเซียสเหนือระดับก่อนยุคอุตสาหกรรม”* โดยการดำเนินการดังกล่าวจะยึดหลักความเป็นธรรม (equity) และหลักความรับผิดชอบร่วมกันในระดับที่แตกต่างของประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา โดยคำนึงถึงศักยภาพของแต่ละประเทศตามสภาวการณ์ของประเทศที่แตกต่างกัน (common but differentiated responsibilities and respective capabilities, in the light of different national circumstances) ครอบคลุมการดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ เช่น การลดก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มความสามารถในการฟื้นตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความโปร่งใสของการดำเนินการ และการให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงทางการเงิน โดยรัฐภาคีต้องมีข้อเสนอการดำเนินการที่เรียกว่า nationally determined contribution (NDC) ของประเทศทุก 5 ปี

ความตกลงปารีสดังกล่าว นับว่าเป็นก้าวสำคัญของการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประชาคมโลก ซึ่งภายหลังจากการประชุมกันที่กรุงปารีส ประเทศต่าง ๆ ได้มารวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2559 ในพิธีลงนามความตกลงอย่างเป็นทางการ ซึ่งไทยได้ร่วมลงนามกับประเทศต่าง ๆ จำนวนมากกว่า 180 ประเทศ และวันที่ 21 กันยายน 2559 พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น เข้าร่วมการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 71 ที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้มอบสัตยาบันสารเข้าเป็นภาคีความตกลงปารีสของไทย ให้กับนายบัน คีมูน เลขาธิการสหประชาชาติ ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรม High-level Event on the Ratification of the Paris Agreement ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2559 ซึ่งมีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นภาคีความตกลงปารีสแล้วมากกว่า 55 ประเทศ คิดเป็นระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกรวมกันเกินกว่าร้อยละ 55 ของโลก อันเป็นเงื่อนไขสองประการที่ความตกลงกำหนด ส่งผลให้ความตกลงปารีสมีผลใช้บังคับภายในสามสิบวัน คือ วันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 ประเทศต่าง ๆ จึงต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามความตกลงได้ ในส่วนของไทย รัฐบาลไทยได้กำหนดเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 20-25 ภายใน ค.ศ. 2030 ผ่านการดำเนินการในสาขาต่าง ๆ อาทิ พลังงาน ขนส่ง และป่าไม้ ปัจจุบันมีประเทศภาคีรวม 194 ประเทศ

https://www.un.org/en/climatechange/paris-agreement

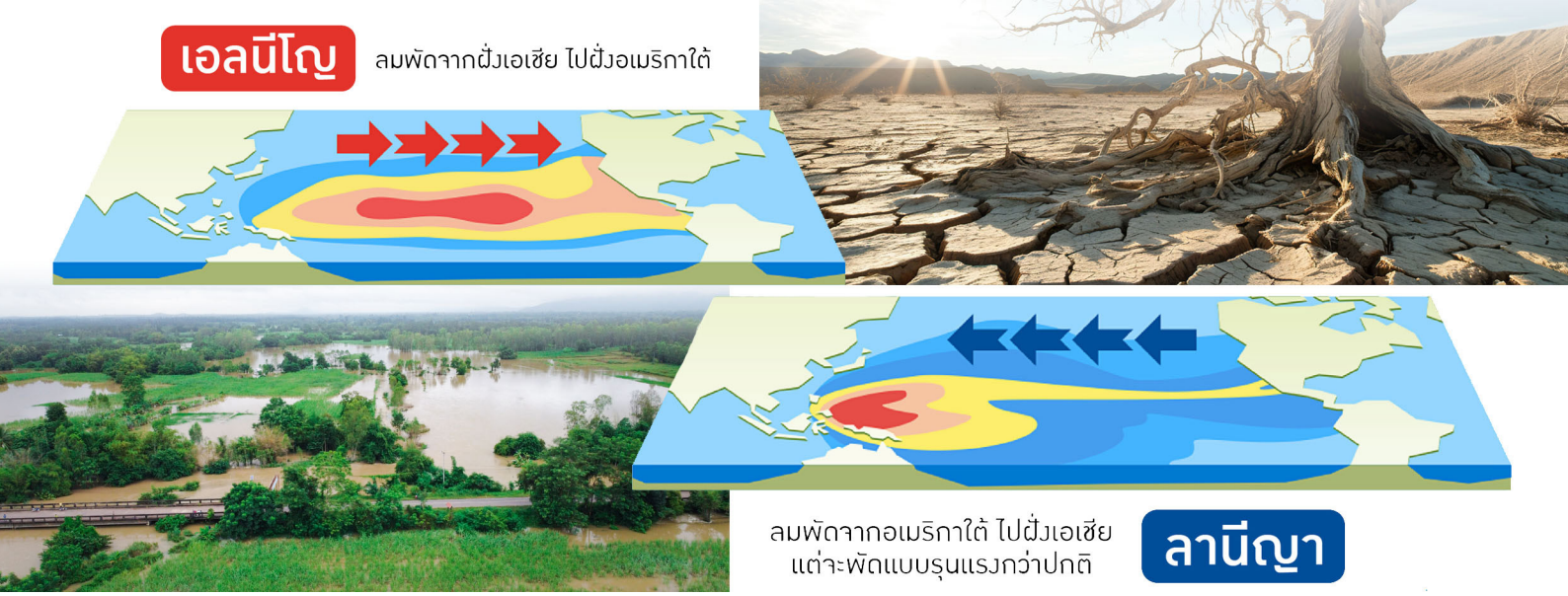

ปรากฏการณ์เอลนีโญปี 2569

จากข้อมูลขององค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Metrological Organization : WMO) อธิบายปรากฏการณ์ ENSO (El Niño-Southern Oscillation) มีสองสภาวะสุดขั้วที่ตรงข้ามกัน คือ สภาวะอบอุ่น หรือที่เรียกว่า เอลนีโญ และสภาวะเย็น หรือที่เรียกว่า ลานีญา ระหว่างสองสภาวะสุดขั้วนี้คือ สภาวะที่สามที่เรียกว่า ENSO-neutral โดยทั่วไปแล้วเอลนีโญจะคงอยู่ได้นานถึง 18 เดือน และลานีญาจะคงอยู่ได้นานถึงสามปี

ปรากฏการณ์เอลนีโญมีลักษณะเด่นคือ อุณหภูมิผิวน้ำทะเลในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนกลาง และตะวันออกสูงกว่าปกติ ชื่อนี้มีที่มาจากชาวประมง และกะลาสีเรือชาวเปรูที่สังเกตเห็นกระแสน้ำอุ่น ซึ่งสัมพันธ์กับการจับปลาที่ลดลง และตั้งชื่อว่าเอลนีโญ (ภาษาสเปน แปลว่า พระเยซูคริสต์) อาจเป็นเพราะโดยทั่วไปแล้วปรากฏการณ์นี้มักปรากฏให้เห็นในช่วงคริสต์มาส ในทางตรงกันข้าม ปรากฏการณ์ลานีญาจะมีลักษณะเด่นคือ อุณหภูมิผิวน้ำทะเลในบริเวณเดียวกันต่ำกว่าปกติ และลมผิวน้ำที่พัดจากตะวันออกไปตะวันตกมีความรุนแรงขึ้น

ในมหาสมุทรแปซิฟิก อุณหภูมิของมหาสมุทรที่สูงกว่าปกติมักหมายถึง สภาวะเอลนีโญ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อลมค้าตะวันออกอ่อนกำลังลง ส่วนอุณหภูมิที่ต่ำกว่าปกติมักหมายถึง สภาวะลานีญา เมื่อลมตะวันออกแรงขึ้น ในช่วงสภาวะเป็นกลาง อุณหภูมิของมหาสมุทรในเขตร้อนของมหาสมุทรแปซิฟิกจะคงอยู่ใกล้เคียงกับระดับปกติ การเปลี่ยนผ่านระหว่างช่วงสุดขั้วเหล่านี้มักเกิดขึ้นทุก 2-7 ปี ทั้งปรากฏการณ์เอลนีโญ และลานีญา โดยทั่วไปจะเริ่มก่อตัวระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน และถึงจุดสูงสุดระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์

ผลกระทบของปรากฏการณ์เอลนีโญ/ลานีญาแต่ละครั้งจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความรุนแรง ระยะเวลา ช่วงเวลาที่เกิดปรากฏการณ์ และปฏิสัมพันธ์กับรูปแบบความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศอื่น ๆ (เช่น ปรากฏการณ์ไดโพลในมหาสมุทรอินเดีย) ไม่ใช่ทุกภูมิภาคของโลกที่จะได้รับผลกระทบ และแม้แต่ในภูมิภาคเดียวกัน ผลกระทบก็อาจแตกต่างกันไป แม้ว่า ENSO จะเป็นกลาง สภาพอากาศสุดขั้วก็ยังสามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งความรุนแรงของปรากฏการณ์ ENSO มีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นระดับอ่อน ปานกลาง แรง หรือแรงมาก โดยที่ WMO ไม่ใช้คำว่าซูเปอร์เอลนีโญ หรือลานีญา แต่คำเหล่านี้เริ่มปรากฏในการวงการสื่อสารทางช่องทางออนไลน์มากขึ้น

แบบจำลองการพยากรณ์อากาศตามฤดูกาลที่ได้รับการพัฒนาแล้วในปัจจุบัน สามารถคาดการณ์รูปแบบสภาพอากาศล่วงหน้าได้ 1-6 เดือน โดยการระบุแนวโน้มของปริมาณน้ำฝนที่มาก ซึ่งอาจนำไปสู่อุทกภัย และสภาวะแห้งแล้ง ข้อมูลนี้จะให้สัญญาณเตือนล่วงหน้า ซึ่งสนับสนุนการวางแผนในภาคส่วนที่อ่อนไหวต่อสภาพอากาศ เช่น เกษตรกรรม และสาธารณสุข ขณะเดียวกันก็แจ้งให้ทราบถึงการเปิดใช้งานโปรโตคอลฉุกเฉินของรัฐบาล และการจัดเตรียมสิ่งของช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมล่วงหน้า การดำเนินการเหล่านี้ร่วมกันช่วยปกป้องทรัพยากร ประหยัดเงินได้หลายร้อยล้านดอลลาร์ และชีวิตผู้คนอีกหลายพันคน ปรากฏการณ์ลานีญาที่กินเวลานานหลายปีเกิดขึ้นตั้งแต่ปลายปี 2563 ถึงต้นปี 2566 ตามมาด้วยปรากฏการณ์เอลนีโญที่รุนแรงในปี 2566-2567 สภาวะ ENSO ที่เป็นกลางเริ่มขึ้นในเดือนเมษายน-มิถุนายน 2567 และคงอยู่จนถึงเดือนกันยายน-พฤศจิกายน 2568 โดยมีช่วงสั้น ๆ ที่เข้าสู่สภาวะลานีญาอ่อน ๆ ในช่วงปลายปี 2567 และต้นปี 2568 ลานีญาพัฒนาขึ้นอีกครั้งในช่วงปลายปี 2568 และคงอยู่จนถึงต้นปี 2569

รายงาน Global Seasonal Climate Update ของ WMO ที่เผยแพร่ในเดือนพฤษภาคม 2569 ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในมหาสมุทรแปซิฟิกเขตร้อน อุณหภูมิผิวน้ำทะเลกำลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งบ่งชี้ถึงความเป็นไปได้ที่สภาวะเอลนีโญจะกลับมาอีกครั้งในช่วงเดือนมิถุนายน หรือกรกฎาคม หรือสิงหาคม

การคาดการณ์ระบุว่า *อุณหภูมิพื้นผิวโลกจะสูงกว่าปกติเกือบทั้งหมด* ในช่วงสามเดือนข้างหน้า และรูปแบบปริมาณน้ำฝนจะแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค โดยมีความเป็นไปได้ถึงร้อยละ 80 ที่จะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม 2569 และมีโอกาสต่อเนื่องไปจนถึงเดือนพฤศจิกายน สูงถึงร้อยละ 90 ซึ่งแบบจำลองส่วนใหญ่ชี้ว่า มีความรุนแรงตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป และมีแนวโน้มจะทวีกำลังจนกลายเป็นระดับรุนแรง ซึ่งกลไกทางอุตุนิยมวิทยา และความผันแปรของระบบอากาศเอลนีโญ และลานีญาเป็นระยะตรงข้ามของปรากฏการณ์ความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้ หรือ ENSO ซึ่งเกิดจากอุณหภูมิผิวน้ำทะเลในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนกลางและตะวันออกบริเวณเส้นศูนย์สูตรอุ่นขึ้นผิดปกติ ปัจจุบันแพลตฟอร์มการตรวจวัดของ WMO พบว่า มีการสะสมความร้อนใต้ผิวน้ำทะเลเขตร้อนสูงกว่าค่าเฉลี่ยถึง 6 องศาเซลเซียส สอดคล้องกับดัชนีความผันผวนของบรรยากาศในซีกโลกใต้ (Southern Oscillation Index) ที่ชี้ว่าความกดอากาศระหว่างฝั่งอินโดนีเซีย (ความกดอากาศสูง) และแปซิฟิกตอนกลาง (ความกดอากาศต่ำ) มีลักษณะ*กลับทิศทางกัน*

สำหรับวิธีการหลักในการวัด หรือระบุปรากฏการณ์เอลนีโญคือ การใช้ดัชนีเอลนีโญในมหาสมุทร (Oceanic Niño Index : ONI) โดยใช้ตั้งแต่ศตวรรษ 1998 ซึ่งนักวิทยาศาสตร์คำนวณค่าความผิดปกติของอุณหภูมิผิวน้ำทะเลในบริเวณเฉพาะของมหาสมุทรแปซิฟิกที่เรียกว่า บริเวณ Niño 3.4 เมื่อคำนวณจากค่าเฉลี่ยสามเดือน จะได้เป็นดัชนีเอลนีโญในมหาสมุทรในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา และด้วยภาวะโลกร้อน ตัวชี้วัดใหม่ที่เรียกว่า ดัชนีเอลนีโญในมหาสมุทรสัมพัทธ์ (Relative Oceanic Niño Index หรือ RONI) ได้รับความนิยมมากขึ้น วิธีการนี้วัดภาวะโลกร้อนสัมพัทธ์ ไม่ใช่แค่ภาวะโลกร้อนสัมบูรณ์ ช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ประเมินได้ว่า เหตุการณ์ภาวะโลกร้อนนั้นเกิดจากปรากฏการณ์ ENSO หรือส่วนใหญ่เกิดจากภาวะโลกร้อนในมหาสมุทรโดยรวม

เมื่อไม่นานมานี้ นายอันโตนิโอ กูเตเรส เลขาธิการสหประชาชาติคนปัจจุบัน และนายเซเลสเต ซาอูโล เลขาธิการ WMO ได้ร่วมกันเตือนว่า แม้ ENSO จะเป็นวัฏจักรธรรมชาติ แต่เมื่อเกิดขึ้นท่ามกลางสภาวะโลกร้อนที่เกิดจากมนุษย์ มหาสมุทร และชั้นบรรยากาศที่อุ่นขึ้นจะทำหน้าที่เป็น*เชื้อเพลิง* เร่งให้ผลกระทบจากภัยแล้ง คลื่นความร้อนทั้งบนบก และในมหาสมุทร (Marine Heatwaves) รวมถึงฝนตกหนัก ทวีความรุนแรง และคาดเดาได้ยากยิ่งขึ้น โดยนักวิทยาศาสตร์คาดการณ์ว่าแรงส่งเชิงซ้อนนี้อาจส่งผลให้*ปี 2570 กลายเป็นปีที่ร้อนที่สุดเท่าที่เคยมีการบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ*

คาดการณ์ผลกระทบ

จากข้อมูลของ WMO จะเห็นว่า ENSO เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสภาพภูมิอากาศ และรูปแบบสภาพอากาศ ปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลกระทบต่ออุณหภูมิ และปริมาณน้ำฝนในภูมิภาคต่าง ๆ และโดยทั่วไปจะมีผลทำให้สภาพภูมิอากาศโลกร้อนขึ้น โดยผลกระทบที่เด่นชัดที่สุดจะเกิดขึ้นในปีถัดจากปีที่เกิดปรากฏการณ์ ดังนั้น ปี 2567 จึงเป็นปีที่ร้อนที่สุดเป็นประวัติการณ์ เนื่องจากการรวมกันของปรากฏการณ์เอลนีโญที่รุนแรงในปี 2566-2567 และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดจากฝีมือมนุษย์จากการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ปรากฏการณ์เอลนีโญเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำฝน และน้ำท่วมในบางส่วนของอเมริกาใต้ แอฟริกาตะวันออก และทางตอนใต้ของสหรัฐอเมริกา สภาวะแห้งแล้งในออสเตรเลียตะวันออก และตอนเหนือ อินโดนีเซีย แอฟริกาตอนใต้ และบางส่วนของเอเชียใต้ เนื่องจากการลดลงของกิจกรรมมรสุม และกิจกรรมพายุเฮอริเคนในมหาสมุทรแอตแลนติกลดลง

ช่วงเวลา และความรุนแรงสามารถสร้างความแตกต่างได้ เช่น เอลนีโญมักเกี่ยวข้องกับปริมาณน้ำฝนที่เพิ่มขึ้นในแอฟริกาตะวันออก ซึ่งมักส่งผลให้ฤดูฝนระยะสั้นระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม มีปริมาณน้ำฝนมากกว่าปกติ และบางครั้งก็รุนแรง นอกจากนี้ยังมักเชื่อมโยงกับปริมาณน้ำฝนที่ลดลงในช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน ในพื้นที่ทางตอนเหนือของภูมิภาค รวมถึงซูดาน ซูดานใต้ บางส่วนของเอธิโอเปีย และเคนยาตะวันตก

อย่างไรก็ตามไม่มีหลักฐานใดที่แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ความถี่ หรือความรุนแรงของปรากฏการณ์เอลนีโญเพิ่มขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจทำให้ผลกระทบที่เกี่ยวข้องรุนแรงขึ้น เนื่องจากมหาสมุทร และชั้นบรรยากาศที่อุ่นขึ้นจะเพิ่มปริมาณพลังงาน และความชื้นสำหรับเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้ว เช่น คลื่นความร้อน และฝนตกหนัก

ศูนย์ภูมิอากาศ กองพัฒนาอุตุนิยมวิทยา กรมอุตุนิยมวิทยา ได้รายงานการเฝ้าระวังปรากฏการณ์เอลนีโญ/ลานีญา ประจำเดือนมิถุนายน 2569 เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2569 สถานการณ์ปัจจุบันพบว่า ปรากฏการณ์ ENSO อยู่ในสภาวะเอญนีโญกำลังอ่อน โดยในช่วงกลางเดือนที่ผ่านมาอุณหภูมิผิวน้ำทะเลของมหาสมุทรแปซิฟิกบริเวณเขตศูนย์สูตรทางตอนกลาง และตะวันออกสูงกว่าค่าปกติ เว้นแต่บริเวณด้านตะวันตกที่ต่ำกว่าค่าปกติเล็กน้อย ส่วนอุณหภูมิน้ำทะเลที่อยู่ลึกจากผิวน้ำลงไปจนถึงระดับ 300 เมตร ในช่วงสองเดือนที่ผ่านมาพบว่า มีค่าสูงกว่าค่าปกติทั่วทั้งบริเวณของมหาสมุทรแปซิฟิกแถบศูนย์สูตร และได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้ระบบการหมุนเวียนบรรยากาศที่ระดับ 850 มิลลิบาร์ (เฮกโตปาสคาล : hPa) หรือที่ความสูงประมาณ 1.5 กิโลเมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางมีลมตะวันตกที่มีกำลังแรงกว่าปกติเล็กน้อย พัดปกคลุมบริเวณทางตอนกลางของมหาสมุทรแปซิฟิก สำหรับลมที่ระดับ 200 มิลลิบาร์ (hPa) หรือที่ความสูงประมาณ 11 กิโลเมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางมีลมตะวันออกที่มีกำลังแรงกว่าปกติค่อนข้างมาก พัดปกคลุมตอนกลางไปจนถึงทางตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิกแถบศูนย์สูตร และมีลมฝ่ายตะวันตกที่มีกำลังแรงกว่าค่าปกติ พัดปกคลุมบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันออกแถบศูนย์สูตร และมีลักษณะการหมุนวนเกิดขึ้นในบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกตอนกลางค่อนไปทางตะวันออก

การคาดหมายจากอุณหภูมิผิวน้ำทะเลบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกแถบศูนย์สูตรทางตอนกลาง และตะวันออกที่สูงกว่าค่าปกติ และระบบการหมุนเวียนบรรยากาศบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกเขตศูนย์สูตร ประกอบกับเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ และแบบจำลองเชิงพลวัตแล้ว คาดว่า ปรากฏการณ์ ENSO ที่อยู่ในสภาวะเอลนีโญกำลังอ่อนในปัจจุบัน จะคงสภาวะนี้ต่อไปจนถึงช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม 2570 โดยมีโอกาสที่จะพัฒนาตัวเป็นเอลนีโญกำลังแรงมากในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2569-มกราคม 2570 ด้วยความน่าจะเป็นร้อยละ 63

นอกจากนี้ งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดระบุข้อมูลที่น่ากังวลว่า ในบรรดาเมืองใหญ่ทั่วโลกที่มีความเสี่ยงจาก*ภัยความร้อนสูงที่สุด* คือ *นครโฮจิมินห์ของเวียดนาม กรุงเทพมหานคร และสมุทรปราการ* ตามลำดับ ปัจจัยเร่งไม่ได้มาจากดัชนีอุณหภูมิเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจาก*สภาวะความร้อนชื้น* ซึ่งลดทอนความสามารถของร่างกายมนุษย์ในการระบายเหงื่อ ประกอบกับปรากฏการณ์เกาะความร้อนเมือง (Urban Heat Island Effect) ความหนาแน่นของประชากร และข้อจำกัดของแรงงานกลางแจ้งในเขตลุ่มต่ำชายฝั่ง และจากแผนที่ความเสี่ยงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย พบว่า จังหวัดที่เสี่ยงภัยความร้อนสูงสุด 7 อันดับแรกของประเทศ กระจุกตัวอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ นครราชสีมา อุบลราชธานี บุรีรัมย์ ขอนแก่น ศรีสะเกษ สุรินทร์ และร้อยเอ็ด โดยเฉพาะ*จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีความเสี่ยงสูงสุดแบบซ้ำซ้อน ทั้งจากภัยร้อน ภัยแล้ง และน้ำท่วม* ขณะที่กรมชลประทานระบุว่า ผลกระทบจากเอลนีโญในระลอกนี้อาจส่งผลให้สภาวะน้ำน้อยในเขื่อนหลักลากยาวต่อเนื่องไปจนถึงปี 2570 ซึ่งสร้างความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางน้ำ และการจัดสรรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค และการเกษตรกรรมในระยะยาว

ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ภาคการเกษตรจะรับมือกับความผันผวนดังกล่าวนี้อย่างไร ไม่ว่าจะเป็นระดับแปลงของเกษตรกรแต่ละราย ระดับเครือข่ายเกษตรกร จนกระทั่งถึงระดับโครงสร้างภาคการเกษตรทั้งหมด การใช้ประโยชน์จากระบบเตือนภัยของกรมอุตุนิยมวิทยา กรมชลประทาน และ WMO ได้นำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ และใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับภาคการเกษตรของไทย หรือไม่อย่างไร มีการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้อย่างเพียงพอ เพื่อให้การตัดสินใจในระดับนโยบาย และทิศทางการบริหารจัดการในภาพใหญ่เป็นไปอย่างเหมาะสม และทันการณ์ ในส่วนของงานวิจัยและพัฒนาด้านการเกษตรเองได้รองรับการแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศดังกล่าวไว้ล่วงหน้า และพร้อมนำไปใช้หรือไม่

" ทั้งหมดนี้ ไม่ใช่ความกังวล แต่เป็นความจริงที่ต้องเผชิญ พร้อม หรือไม่พร้อม คำตอบอยู่ในใจของทุกท่าน "

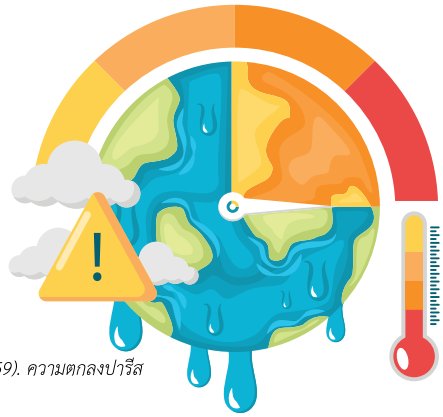

ขอบคุณข้อมูล : (1) สหประชาชาติ & คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. (2559). ความตกลงปารีสและมติความร่วมมือเพื่อจำกัดอุณหภูมิโลก 1.5 องศาเซลเซียส. รายงานพิเศษ SPM, IPCC.

(2) IPCC. (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.

(3) สหประชาชาติ (UN). (2568). รายงานการวิเคราะห์แหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกโลกและดัชนีพฤติกรรมการบริโภค. ภาคการพลังงาน คมนาคม และอุตสาหกรรม.

(4) World Meteorological Organization (WMO). (2026). WMO Update: El Niño/La Niña Prospects for 2026 and Climate System Response. WMO Media Centre.

(5) WMO & International Research Institute for Climate and Society (IRI). (2026). Global Seasonal Climate Update (Supplementary Report).

(6 University of Oxford. (2026). Global Heat Vulnerability Index in Urban Settings: Focus on Southeast Asia. (ข้อมูลพยากรณ์และมาตรการร่วมกรมชลประทาน).

(7) United Nations Development Programme (UNDP) & สศก. (2563-2565). รายงานบัญชีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย แผนที่ความเสี่ยงเชิงพื้นที่ และสถิติรายได้ครัวเรือนเกษตรกรไทย (รายงาน NC4). UNDP Thailand

(8) กรมอุตุนิยมวิทยา ปรากฏการณ์เอนโซประจำเดือนมิถุนายน 2569

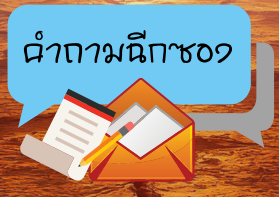

พบกันใหม่ฉบับหน้า
สวัสดี...อังคณา
กองบรรณาธิการจดหมายข่าวผลิใบฯ
กรมวิชาการเกษตร จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
E-mail ang.moac@gmail.com

รายงาน
จินตน์กานต์ งามสุทธา

GI กระท้อน

เครื่องหมายการันตีแหล่งผลิต ตอนที่ 2

ฉบับที่ผ่านมาได้เกริ่นไว้ว่า กระท้อนที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI ปัจจุบันมี 5 รายการ ได้แก่ กระท้อนห่อบางกร่าง กระท้อนตะลุง กระท้อนนาปริกสตูล กระท้อนทองใบใหญ่บางเจ้าฉ่า กระท้อนคลองน้อย ซึ่งแต่ละรายการจะมีที่มา มีความพิเศษอย่างไร สามารถหาคำตอบได้ในฉบับนี้

ผลิใบ 12 | ฉบับที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2569

กระท้อนห่อบางกร่าง

ผลไม้ขึ้นชื่อของจังหวัดนนทบุรี ที่มีเรื่องเล่าว่า เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปตามคลองอ้อม คลองบางใหญ่ และคลองบางกอกน้อย ได้เสด็จไปยังสวนของนายบุตร ทองแย้ม ที่หมู่ 6 ตำบลบางกร่าง อำเภอเมือง ซึ่งปลูกกระท้อนแบบห่อผลเพื่อป้องกันหนอนแมลงวันผลไม้เจาะผล และช่วยให้เปลือกนุ่มขึ้น นายบุตรจึงได้ถวายกระท้อนที่ตนเองปลูก ได้รับคำชมว่า มีรสชาติดี กระท้อนห่อบางกร่าง จึงเป็นที่รู้จักตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาจึงมีการขยายพื้นที่ปลูกกระท้อนห่อบางกร่างไปยังทุกอำเภอของจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ อำเภอเมือง บางกรวย ปากเกร็ด บางใหญ่ บางบัวทอง และไทรน้อย สามารถปลูกได้ในที่ลุ่ม และที่ดอน ใช้วิธีการทาบกิ่ง ติดตา หรือตอนกิ่ง ทำการยกร่องเพื่อความสะดวกในการระบายน้ำ สันร่องควรกว้างไม่น้อยกว่า 6 เมตร ร่องน้ำกว้างประมาณ 1.5 เมตร ลึก 1 เมตร มีระยะห่างระหว่างต้น 6-8 เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่ ทำหลักปักยึดลำต้นกันลมพัดโยก และควรมีการพรางแสงหากมีแดดจัด ให้น้ำอย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะในช่วงแรก ตัดแต่งกิ่ง ไม่ให้มีกิ่งแห้ง กิ่งเป็นโรค หรือถูกแมลงเข้าทำลาย และไม่ให้แน่นทึบ และกำจัดวัชพืชประมาณ 2 ครั้งต่อปี สำหรับการห่อผล จะเริ่มห่อเมื่อผลเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีกระดังงา ช่วงเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม เก็บเกี่ยวประมาณเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน โดยใช้มือ หรือไม้งามสอย วางลงในภาชนะที่รองด้วยใบตอง

กระท้อนห่อบางกร่าง เป็นกระท้อนพันธุ์พื้นเมืองที่มีการห่อผลก่อนการเก็บเกี่ยว ทำให้มีสีเหลืองนวล มีทั้งพันธุ์อีไว พันธุ์ทับทิม พันธุ์นิ่มนวล พันธุ์ขันทอง พันธุ์ปุยเมฆ พันธุ์เขียวหวาน พันธุ์กำมะหยี่ พันธุ์ทองหยิบ พันธุ์ปุยฝ้าย และพันธุ์อีล่า ผลมีน้ำหนักตั้งแต่ 200-800 กรัม เปลือกมีสีเหลืองนวล ผิวเรียบ เนื้อแน่นฟู ขาว ปุยนุ่น รสชาติหวานมีกลิ่นหอม

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่กระท้อนห่อบางกร่าง โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เกษตรกรผู้ปลูกกระท้อนในจังหวัดนนทบุรี ที่ดำเนินการตามกระบวนการผลิตกระท้อนห่อบางกร่าง และได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ปัจจุบันมี 22 ราย โดยบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ต้องเป็นไปตามประกาศของกรมทรัพย์สินทางปัญญากำหนด คือ ต้องมีฉลากที่ระบุคำว่า **“กระท้อนห่อบางกร่าง”** และ/หรือ “Kathon-Hor-Bangkrang” วันที่บรรจุ ชื่อผู้บรรจุ ปริมาณที่บรรจุ เลขทะเบียน/เครื่องหมายการค้า (ถ้ามี)

กระท้อนตะลุง

เมื่อปี 2489 ปู่พร้อม ยอดฉุน ได้นำต้นพันธุ์กระท้อนพันธุ์ทับทิม อีล่า นิ่มนวล จากจังหวัดนนทบุรี มาปลูกในตำบลตะลุง โดยปลูกขยายพันธุ์จนเต็มสวน เนื่องจากริมแม่น้ำลพบุรีเป็นดินน้ำไหลทรายมูล คือ ดินที่มีหน้าดินอุดมสมบูรณ์มาก จากน้ำที่ไหลหลากพัดพาตะกอนดินมาสะสมจนสภาพหน้าดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการปลูกกระท้อน ทำให้ได้ผลผลิตดี มีคุณภาพ จากนั้นจึงนำต้นพันธุ์กระท้อนพันธุ์ปุยฝ้าย และกำมะหยี่ มาปลูกเพิ่มเติมในภายหลัง

การเพาะปลูก สามารถปลูกได้ในที่ลุ่ม และที่เนิน ต้นพันธุ์ต้องมีการปลูกในวัสดุอื่นมาก่อนอย่างน้อย 2-3 เดือน จึงสามารถนำมาปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ได้ โดยมีระยะห่างระหว่างต้น และแถว 8-12 เมตร หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่ หลุมที่ใช้ปลูกมีขนาด 50X50X50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกที่ก้หลุม วางต้นพันธุ์ กลบดินให้เสมอกับปากหลุม รดน้ำทันที และต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอให้ 6 เดือนแรก แต่อย่าให้แฉะ ทำการห่อผลตั้งแต่ตอนที่สีผิวเป็นสีเขียวขี้ม้า โดยควรป้องกันกำจัดแมลงเด็ดผลที่มีลักษณะไม่ดี และช่อที่ผลเบียดออกก่อน ห่อไว้ 45-60 วัน ผลผลิตที่ได้จะมีขนาดใหญ่ เนื้อดี และผิวสวย

กระท้อนตะลุง ต้องปลูกในเขตพื้นที่ตำบลตะลุง ตำบลงิ้วราย ตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผลมีลักษณะกลมค่อนข้างแป้น ผิวนอกเรียบละเอียด และอ่อนนุ่ม มีขนนิ่มเล็กน้อยคล้ายกำมะหยี่ เปลือกบาง ผลสุกมีสีเหลืองนวล เนื้อ และปุยเมล็ดค่อนข้างแห้ง และนุ่ม เมล็ดยาว ค่อนข้างลีบ สีน้ำตาลอ่อน รสชาติหวาน ไม่ฝาด

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่กระท้อนตะลุง โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2561 เกษตรกรผู้ปลูกกระท้อนในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น ที่ดำเนินการตามกระบวนการผลิตกระท้อนตะลุง และได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ปัจจุบันมี 80 ราย โดยบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ต้องระบุคำว่า **“กระท้อนตะลุง”** และ/หรือ **“Ka thon Ta-Lung”** และ/หรือ **“Ta-Lung Santol”** พร้อมระบุชื่อ ที่อยู่ผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าที่สามารถติดต่อได้

https://www.agrinewsthai.com/did-you-know/157662

https://www.agrinewsthai.com/did-you-know/157662

กระท้อนนาปริกสตูล

เดิมชาวบ้านจังหวัดสตูลนิยมปลูกต้นกระท้อนพื้นบ้านแบบหัวไร่ปลายนา หรือปลูกไว้บริโภคในครัวเรือน ไม่เน้นการดูแลรักษา ขนาดผลจึงเล็ก และมีรสเปรี้ยวปะปน กระทั่งในปี 2536 ได้มีการพัฒนาที่ดิน เปลี่ยนพื้นที่นาที่ได้ผลผลิตไม่สมบูรณ์มาเป็นสวนผลไม้ เมื่อทำการสำรวจชุดดินพบว่า มีความเหมาะสมกับการปลูกกระท้อน จึงได้รับการสนับสนุนพันธุ์กระท้อนจากรัฐบาล จำนวน 5 พันธุ์ คือ อีล่า ปุยฝ้าย นิ่มนวล เขียวหวาน และทับทิม มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจ โดยดำเนินการวางผังการปลูก วางระบบน้ำ พัฒนาวิธีการดูแลรักษา พร้อมทั้งถ่ายทอดภูมิปัญญาเหล่านี้สู่ลูกหลาน

ต้นพันธุ์กระท้อนนาปริกสตูลที่นำมาปลูก ต้องได้จากการติดตา และทาบกิ่ง ซึ่งใช้ต้นตอที่มาจากการเพาะเมล็ดและปลูกในพื้นที่จังหวัดสตูลเท่านั้น หรือเป็นต้นพันธุ์ที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช จากนั้นเตรียมพื้นที่ปลูก วางผังการปลูก ขุดหลุม 50X50X50 เซนติเมตร บำรุงดิน นำต้นพันธุ์ลงปลูก และให้น้ำอย่างสม่ำเสมอ หลังจากดอกบาน 80-100 วัน หรือผิวเปลี่ยนเป็นสีเขียวขี้ม้า จึงห่อผลด้วยถุงพลาสติกสีเข้ม กระดาษสีน้ำตาล หรือวัสดุสีเข้ม เพื่อป้องกันแมลง และช่วยให้กระท้อนมีผิวสวย เมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว ต้องไม่ให้ผลผลิตโดนแสงแดดโดยตรง ควรวางบนตะแกรง หรือแท่นรองรับ

กระท้อนนาปริกสตูล หมายถึง กระท้อนพันธุ์อีล่า ปุยฝ้าย นิ่มนวล เขียวหวาน ทับทิม ที่ปลูกในอำเภอควนโดน และควนกาหลง จังหวัดสตูล ผลมีทรงกลม กลมแป้น และกลมจุก ผิวเปลือกบาง นิ่ม มีสีเหลือง เหลืองอมน้ำตาล และสีเขียว ขนนิ่มเหมือนกำมะหยี่ เนื้อหนา นุ่ม ปุยหุ้มเมล็ดสีขาวหนาฟู รสชาติหวาน

กรมทรัพย์สินทางปัญญา ประกาศขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แก่กระท้อนนาปริกสตูล โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2565 เกษตรกรผู้ปลูกกระท้อนในพื้นที่ดังกล่าวที่ดำเนินการตามกระบวนการผลิตกระท้อนนาปริกสตูล และได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ปัจจุบันมี 25 ราย โดยรายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วย ชื่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ **กระท้อนนาปริกสตูล** หรือ **Na Prik Satun Santol** หรือ **Kra Ton Na Prik Satun** พร้อมชื่อ ที่อยู่แหล่งผลิต เบอร์ติดต่อของผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการค้า วัน เดือน ปีที่เก็บเกี่ยว หรือวันที่เหมาะสมในการบริโภค

สำหรับอีก 2 พันธุ์ คือ กระท้อนทองใบใหญ่บางเจ้าฉ่า และกระท้อนคลองน้อย ผู้เขียนขอให้ติดตามต่อในฉบับหน้า

ขอขอบคุณข้อมูล : กรมทรัพย์สินทางปัญญา https://ipthailand.go.th/th/, https://satun.moc.go.th/th/content/category/detail/id/161/iid/150621, https://lopburi.prd.go.th/th/content/category/detail/id/57/iid/426920

เกษตรฯ ผนึก แพทย์ ดัน สมุนไพรไทย ผงาดตลาดโลก ตอบโจทย์เทรนด์สุขภาพ

กาลเวลาเดินหน้าไปอย่างรวดเร็วไม่หันไรจดหมายข่าวผลิใบฯ ฉบับนี้เดินทางผ่านครึ่งปี 2569 ก้าวเข้าสู่เดือนที่ 7 ของปีกันแล้ว หลังปกจากโต๊ะบอกอฉบับนี้ขอปิดท้ายเล่มกันด้วยเรื่องราวดี ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2569 **จุดเริ่มต้นความร่วมมือระหว่างภาคการเกษตร ที่นำโดยนายรพีภัทร์ จันทรศรีวงศ์ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร และทีมทางการแพทย์ซึ่งได้รับเกียรติจาก ศ. นพ.อภิชาติ อัศวมงคลกุล คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมลงนาม บันทึกความเข้าใจ (MOU) ด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ การวิจัย การพัฒนา และการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านสมุนไพร สินค้าเกษตรนวัตกรรม และเทคโนโลยีการเกษตร** ณ ห้องประชุมราชปนัดดา สิรินธร อาคารศรีสวรินทิราคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ความร่วมมือในครั้งนี้นับเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับภาคการเกษตรสู่แนวคิด “เกษตร Longevity and Wellness” หรือแนวทางการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน เพื่อให้มีอายุยืนยาวไปพร้อมกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่านการพัฒนาวัตถุดิบสมุนไพรคุณภาพสูงระดับทางการแพทย์ เพื่อพัฒนาสมุนไพรไทยให้เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงโดยเชื่อมโยงการผลิต การวิจัย การแปรรูป และอุตสาหกรรมสุขภาพอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ **ตอบโจทย์การมีสุขภาพดีและอายุยืนยาวที่มุ่งเน้นการใช้ชีวิตให้สมดุลและมีคุณภาพในทุกมิติ ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และไลฟ์สไตล์ โดยเน้นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมเชิงป้องกัน**

ในส่วนของข้อตกลงร่วมกันฉบับนี้ทั้ง 2 หน่วยงานจะดำเนินงานร่วมกันใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ การวิจัยและพัฒนาสมุนไพรมูลค่าสูง การยกระดับระบบการผลิตด้วยนวัตกรรมชีวภัณฑ์และเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร และปัญญาประดิษฐ์ (AI) การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกร ผู้ประกอบการ และภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการพัฒนาบุคลากร งานวิจัย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านสมุนไพร เพื่อสร้างระบบนิเวศด้านสมุนไพรไทยที่เข้มแข็งและยั่งยืน สร้างรายได้ที่มั่นคงให้เกษตรกร พร้อมทั้งเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทย

ปัจจุบันสมุนไพรไทยเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติที่มุ่งยกระดับการพัฒนาตั้งแต่การผลิตวัตถุดิบ การแปรรูป การวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไปจนถึงการสร้างตลาดทั้งในและต่างประเทศ **โดยในปี 2568 ตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยมีมูลค่ารวมมากกว่า 45,000 ล้านบาท** และยังมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องจากความต้องการผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพทั่วโลก **แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติจึงตั้งเป้าผลักดันมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยภายในปี 2570 สูงถึง 84,000 ล้านบาท** เพื่อยกระดับประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางสมุนไพรและผลิตภัณฑ์สุขภาพของภูมิภาค

เชื่อว่าความร่วมมือของทั้ง 2 หน่วยงานที่เกิดขึ้นในครั้งนี้จะเป็นกุญแจสำคัญที่ผลักดันให้เป้าหมายดังกล่าวอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม

พบกันใหม่ฉบับหน้า
บรรณาธิการ

ผลิใบ ก้าวใหม่การวิจัยและพัฒนาการเกษตร

วัตถุประสงค์

- เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัย และผลการดำเนินงานของหน่วยงานในสังกัดกรมวิชาการเกษตร
- เพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับนักวิจัยกับผู้บริหาร นักวิจัยกับนักวิจัย และนักวิจัยกับผู้สนใจการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น อันจะเป็นตัวอย่างหรือเป็นพื้นฐานการวิจัยขั้นสูงต่อไป

ที่ปรึกษา : รพีภัทร์ จันทรศรีวงศ์ วิลาวัณย์ ใคร่ครวญ ปรียานุช ทิพยะวัฒน์ ศศิญา ปานตั้น สิทธิศักดิ์ แสไพศาล

บรรณาธิการ : พนารัตน์ เสรีทวีกุล

กองบรรณาธิการ : อังคณา สุวรรณกูฏ จินตน์กานต์ งามสุทธา มธุรส ดุลยศิษฏ์ จันระวี จิตรสมาน

ช่างภาพ : กัญญาณัฐ ไผ่แดง

ช่างศิลป์ : มณฑา แถมเงิน กฤษฎา ดาวเรือง จตุรภัทร คงสถาน วรรมณี ป้องภา

จัดส่ง : วิไลวรรณ ศรีพันธ์ ประภัสสร จันตุ

สำนักงาน : กรมวิชาการเกษตร ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพ 10900

โทรศัพท์ : 0 2561 2825 โทรสาร : 0 2579 4406 E-mail : prdoa55@gmail.com

พิมพ์ที่ : ทริปเปิ้ล ครีเอทีฟ โทรศัพท์ : 0 2047 6778